

Quarantena de la tartana Saint Jean al port d'Eivissa (1840)

per Cristòfol Guerau d'Arellano i Tur

El dia 20 de juliol de 1840, a migdia, va fondejar al port d'Eivissa procedent d'Orà (Algèria) la tartana francesa *Saint Jean*.¹ Era comandada pel patró o mestre de cabotatge Paolo Deferrari i duia cinc mariners d'equipatge. Anava llastada, sense mercaderia, i tenia la intenció de carregar a Eivissa. D'acord amb l'antiga imposició d'aïllament a viatgers i a mercaderies procedents de zones de malalties epidèmiques, o sospitoses de patir-les, la tripulació va restar en quarantena fins al dia 27 de juliol. Aquesta és la data de la declaració feta per Paolo Deferrari al viceconsolat de França a Eivissa dels esdeveniments del viatge iniciat el

dia 17 de juliol, al vespre, al port d'Orà. L'acta de dita declaració —de la qual tenim coneixement per la transcripció feta al llibre de registres de cartes d'Edmund Wallis i Valls, aleshores vicecònsol de França—, es va fer davant Joan Wallis² i Llorenç Palau,³ que foren testimonis de la declaració i signaren l'acta, juntament amb Edmund Wallis i el propi declarant. La transcripció de l'acta —no signada pels testimonis— es troba complementada amb l'inventari de les pertinences corresponents al vaixell i la tripulació.

És més que probable que l'estada de la tartana *Saint Jean* a Eivissa es perllongués fins a l'11

d'agost de 1840. Així sembla acreditar-ho la data del rebut lliurat al patró Paolo Deferrari per la dipositaria de sanitat d'Eivissa pels vuit dies de quarantena i pels drets d'entrada al port. Lesmentat rebut —que es trobava entre els fulls del mencionat quadern de registres— va signat per Pere Palau⁴, probablement l'encarregat de la dipositaria de sanitat del port. La suma total ascendeix a 105 reals de billó i 12 maravedisos.

Hem traduït la còpia de l'acta —una mena d'extracte del diari de navegació—, escrita en francès, quasi literalment. Només, per a la seua millor comprensió, hem afegit al text les paraules que figuren en-

1. L'any 1830, amb l'ocupació d'Alger pels francesos, s'inicia la conquesta d'Algèria. No obstant això, en el període que va des de 1837 a 1843, Orà i part del territori de la província d'Alger va estar dominada per l'emir Abd el-Kader. L'any 1848, Algèria va ser declarada territori francès.

2. Joan Wallis era germà d'Edmund Wallis i Valls.

3. Es tracta de Llorenç Palau i Valls (1822-1871), oficial de la comptadoria de rendes, cosí germà d'Edmund Wallis i Valls. Fill de Francesc Palau i Tur —comptable de les salines— i d'Antònia Valls i Escandell. Era casat amb Magdalena Puget i Joan (dades proporcionades per don Joan Planells i Ripoll, canonge regent de l'Arxiu de la Pabòrdia d'Eivissa).

4. Probablement es tracta de Pere Palau i Ramon (1790-1848), hisendat, oncle i avi matern respectivament dels que van ser fills il·lustres d'Eivissa Antoni Palau de Mesa i dels germans Pere, Faustí i Lluís Tur i Palau. Fill de Pere Palau i Gegant —advocat— i de Maria Ramon. Era casat amb Gesualda Gil, originària del poble d'Ondara (València).

tre parèntesi i introduït i variat signes de puntuació. De l'inventari se n'ha fet una traducció literal.

El rebut de la dipositaria de Sanitat, que reproduïm en aquesta nota, escrit en espanyol, el transcrivim per a facilitar la seua lectura.

Fem públic aquest escrit a fi que quedi constància del pas per Eivissa de la tartana *Saint Jean* i de les persones que prengueren part en l'afer. Es tracta d'un senzill fet de la història marinera de l'Eivissa de la primera meitat del segle XIX, però que sembla pot oferir encara un cert interès.

1. Acta de la compareixença de Paolo Deferrari, mestre de cabotatge de la tartana *Saint Jean*

"Avui, vint i set de juliol de mil vuit-cents quaranta, davant nós Edmund Wallis, senyor vicecònsol de França a Eivissa.

Ha comparegut el senyor Paolo Deferrari, mestre de cabotatge, comandant la tartana *Saint Jean* de quaranta nou tones de capacitat, essent armador el mateix patró o mestre.

Ens ha declarat mitjançant jurament que el disset d'aquest mes, a 8 hores del vespre, partí d'Orà amb brisa feble del SW fent ruta al NNE. (Situat) el cap Ferrat⁵ al migdia, al SSW, a 30 milles de distància, (amb) el vent (en) calma i la mar forta del NW, l'embarcació pateix molt. Visitem la cala i trobem quatre polzades d'aigua, que eixuguem.

El 18 continuem la mateixa ruta, el mateix vent, la mar sempre grossa; nosaltres fem (de) 3 a 3 i mitja polzades d'aigua per hora.

5. El cap Ferrat o Ra's Ferrat d'Algèria.

6. Tal com diu l'inventari la tartana anava en llast per carregar a Eivissa. Per tant, la mercaderia d'entrada s'ha d'entendre com el material que correspon a les pertinences pròpies del vaixell i a l'equipatge.

7. Adobada, a fi de conservar-la.

8. Alna: antiga mesura de longitud, distinta segons el país i poc diferent al metre. A França, l'alna (=aune), equivalia a 1,18 m; més endavant a 1,20 m. Dita mesura fou suprimida l'any 1840.

El 19 el mateix temps; l'aigua augmentant sempre, a 5 polzades per hora.

El 20, en sortir el sol, descobrim Formentera, i tirem l'àncora a la rada d'Eivissa al migdia, a on ens han posat en quarantena fins avui.

Aquesta acta feta al despatx del viceconsolat de França a Eivissa el dia, mes i any que figura a dalt, en presència dels senyors Jean Wallis i Lorenzo Palau testimonis residents a aquesta ciutat i citats ad hoc, els quals després de la seua lectura l'han signada amb el mencionat senyor Paolo Deferrari capità de la tartana *St. Jean* i nós, vicecònsol, subscriuim.

Edmond Wallis P. Deferrari"

2. Inventari de la tartana *Saint Jean*

"Llista de la mercaderia d'entrada de la tartana francesa *Saint Jean*, de 50 tones de capacitat, capità Paolo Deferrari, amb 6 persones en total d'equipatge, inclòs el capità, procedent d'Orà en llast per carregar a Eivissa.⁶

1. 60 seixanta quilograms galleta. / 2. 100 cent litres vi negre. / 3. 10 deu litres oli. / 4. 6 sis kg formatge. / 5. 10 deu kg pastes d'Ità-

lia. / 6. 20 vint kg mongetes. / 7. 10 deu kg pèsols. / 8. 4 quatre kg sardines salades. / 9. 5 cinc kg olives i tomates salades. / 10. 6 sis kg arròs. / 11. 40 quaranta kg peix sec. / 12. 6 sis kg llard. / 13. 2 dos kg de pernil. / 14. 35 trenta-cinc kg tonyina marinada⁷ / 15. 19 dinou planxes petites i deu més grosses. / 16. 1 1/2 Un kg i mig tabac i cigars. / 17. 15 quinze alnes⁸ de tela per a veles. / 18. 1 un manat de ginesta. / 19. 2 dos fusells. / 20. 2 dues pistoles. / 21. fi mig kg de pólvora. / 22. 2.300 dos mil tres-cents francs.

Eivissa, 27 de juliol 1840.

El vicecònsol El capità
Edmond Wallis P. Deferrari"

3. Rebut de la dipositaria de Sanitat

"Pagó el capitán francés D. Pablo Deferrari, ciento cinco rs doce mrs vellon, asaber, sesenta y nueve rs doce mrs vellon por ocho dias de cuarentena qe. ha hecho en este puerto procedente de Oran, y treinta y seis reales por la entrada, conforme a su. toneladas que mide dicho buque.

Ybiza 11. Agosto de 1840.

Son 105 r, 12 mrs vn

Pedro Palau". ■

Rebut de la dipositaria de Sanitat d'Eivissa. Arxiu particular.

